

UNELE OBSERVAȚII PRIVIND NOMENCLATURA BACTERIILOR

M. Péter

Bacteriile sînt denumite în general pe baza diferitelor proprietăți (formă, culoare, însușiri biochimice etc.) sau ca omagiu adus unor persoane, cu numele acestora.

Dacă studiem volumul Bergey's Manual of Determinative Bacteriology ediția a 8-a — care deși discutabil în unele privințe, este o operă de valoare deosebită — se poate constata, că un mare număr de taxoni au primit numele unor persoane.

În cele ce urmează ne-am propus să facem pe scurt cîteva observații în această privință.

Dintre unitățile sistematice, 171 poartă numele unor persoane (nu am luat în considerație capitolele „Addendum“, „Species incertae sedis“, precum și serotipurile de Salmonella care figurează numai în tabelul 8.7) după cum urmează: 1 ordin, 8 familii, 42 de genuri și 120 de specii. În general numele taxonilor este derivat din numele de familie al persoanei respective. Sînt însă și excepții: în două cazuri s-a folosit prenumele (Dorothy 109*, Erwin 332), într-un caz cel hipocoric (Bobili 752), iar într-un alt caz originea numelui nu reiese clar (Seton 801).

Ce putem afla din manualul citat privind meritele, activitatea și ocupația acestor persoane?

Dacă eliminăm din cele 171 unități taxonomice, ordinul și cele 8 familii (fiind numit după fiecare dintre acești autori și cite un gen), putem constata că restul taxonilor, într-un număr de 162 (42 de genuri și 120

* Cifrele înscrise după nume, reprezintă numărul paginii din Bergey's Manual ed. a 8-a.

de specii), au fost denumiți în felul următor: în 48 de cazuri taxonul a primit numele persoanei care l-a descoperit sau l-a descris prima dată: în 29 de cazuri numele persoanei care a contribuit la elucidarea entității taxonomice respective sau a altor taxoni; iar în cîte un caz numele s-a dat în memoria „descoperitorului“ antisepsiei (Lister 593), adică al oxitetraciclinei (A. C. Finlay 786). În 83 de cazuri nu se comunică nimic despre activitatea sau contribuția persoanelor respective (în 22 de cazuri lipsește chiar și inițiala prenumelui). Acest fapt dă de gîndit. Dacă persoanele în cauză au contribuit la elucidarea taxonului denumit după numele lor, sau au alte merite, de ce nu se specifică acest fapt — ar necesita doar două-trei cuvinte în plus — sau dacă nu e cazul de ce s-au numit taxoni în cinstea lor (nu numai specii dar chiar și 17 genuri)?

Dacă luăm în considerație, că în cinstea unor persoane au fost denumiți mai mulți taxoni (vom reveni la această problemă), reiese că cele 171 de unități sistematice au fost numite după 146 de persoane, dintre care 6 femei. Despre ocupația lor putem afla următoarele: 57 au fost microbiologi-bacteriologi, 4 botaniști, 2 zoologi, 2 biologi, 2 fitofiziologi, 2 biochimisti, 2 chirurghi, 1 algolog, 1 medic, 1 chimist, 1 abate, 1 fizician care a inventat o navă cu vapori în jurul anului 1787, 1 oftalmolog, 1 limnolog, 1 fitopatolog și 1 micolog. În 66 de cazuri ocupația nu este menționată.

La 70 de persoane se specifică naționalitatea. Menționăm că între cele 146 de persoane după care au fost numiți cei 171 de taxoni, figurează și un autor de origină română A. DISTASO. În cinstea lui a primit numele o subspecie a genului *Bacteroides*, familia *Bacteroidaceae*: *Bacteroides fragilis* subs. *distasonis*.

Din păcate, pînă în momentul de față nu dispunem doar de cîteva date privind viața și activitatea acestui cercetător. Arcangelo Distaso a fost demonstrator de bacteriologie la Royal Inst. of Public Health Londra. În *Bergey's Manual* ediția a 8-a (2) îi sînt citate următoarele lucrări: *Sur les microbes protéolytiques de la flore intestinale de l'homme et des animaux*. Zbl. Bakt. Hyg., I. Abt. Orig. 59:97—103 (1911) și *Contribution à l'étude sur l'intoxication intestinale*. Zbl. Bakt. Hyg., I. Abt. Orig. 62:433—468 (1912). Aceste lucrări au fost elaborate în serviciul lui Mecnikov la Institutul Pasteur din Paris (3).

În continuare prezentăm într-un tabel numele persoanelor în cinstea cărora au fost denumiți mai mulți taxoni: — 1 ordin, 1 familie, 2 genuri și 1 specie; — cite 1 familie și cite 1 gen; — 1—2 genuri și 1—3 specii; — respectiv peste 2 specii.

Pentru economisirea spațiului înșirăm separat în afara tabelului, persoanele în cinstea cărora au fost denumite restul de 29 genuri (Lieske 134, G. L. Seliber 160, B. Gallion 160, S. I. Kusnezov 166, A. Borrel 184, D. Bruce 278, J. Bordet 282, E. Francis 283, Th. Escherich 293, P. R. Edwards 296, D. E. Salmon 298, K. Shiga 318, E. Klebs 321, S. Serrati 326, A. J. E. Yersin 330, E. F. Smith 332, S. Branham 432, V. Morax 433, E. Neuman 467, Lister 593, H. Kurth 631, D. Roth, 679, Kitasato 722, H. da Rocha-Lima 890, H. R. Cox 891, P. Ehrlich 893, E. V. Cowdry 895, S. B. Wolbach 898, G. S. Graham Smith 905) și nu-i amintim pe aceia, ale căror nume le poartă cele 102 specii necuprinse în tabel.

Din tabel reiese printre altele, că de exemplu după H. T. Ricketts este

Tabelul nr. 1

Persoanele după care au fost denumiți taxoni	Nr. taxonilor în cauză					Total taxoni care poartă numele persoanei respective
	Ordin	Familie	Gen	Nr. de specii în cadrul genului	Specie	
H. T. Ricketts	1 (882)*	1 (883)	2 (883, 901)	10,1	1 (887)	15 !
F. S. Beggatoa	—	1 (112)	1 (113)	6	—	8
H. Simons	—	1 (116)	1 (116)	2	—	4
A. Neisser	—	1 (427)	1 (428)	6	—	8
A. Veillon	—	1 (445)	1 (446)	2	—	4
B. Frank	—	1 (701)	1 (702)	10	—	12
E. Nocard	—	1 (726)	1 (726)	31	—	33
A. L. Barton	—	1 (903)	1 (904)	1	—	3
L. Pasteur	—	—	2 (158, 370)	1+4	3 (278, 543, 554)	10
M. W. Beijerinck	—	—	1 (256)	4	3 (205, 255, 553)	8
H. G. Derx	—	—	1 (260)	1	1 (259)	3
H. A. Barker	—	—	—	—	2 (476, 569)	2
E. Freudenreich	—	—	—	—	2 (548, 634)	2
S. O. Jensen	—	—	—	—	2 (581, 636)	2
C. B. van Niel	—	—	—	—	2 (34, 477)	2
S. Winogradsky	—	—	—	—	2 (451, 464)	2

* în paranteză se menționează numărul de pagini din Bergey's Manual ed. a 8-a.

numit 1 ordin (Rickettsiales), 1 familie (Rickettsiaceae), 2 genuri (Rickettsia, Rickettsiella) și 1 specie (Rickettsia rickettsii).

Este interesant, că deși în cinstea lui D. E. Salmon a fost numit doar un singur gen, acesta însă cuprinzând în jur de 1537 de serotipuri, numărul taxonilor care-i poartă numele întrece pe toți ceilalți (D. E. Salmon: 1537 taxoni; E. Nocard: 33; A. Borrel 19; H. T. Ricketts 15; Erwin F. Smith 14; B. Frank 12; L. Pasteur 10 taxoni etc.).

Dacă nomenclatura bacteriilor — formată în cursul anilor aproape spontan — este sau nu corespunzătoare din toate punctele de vedere, nu știm în măsură să judecăm, cu atât mai mult cu cât este reglementată de un Cod internațional. Trebuie însă să semnalăm următoarea problemă:

Din cele câteva mii de taxoni care figurează în manualul citat, nici unul nu poartă oficial numele lui Robert Koch. (Pentru acest fapt desigur nu se poate învinui comitetul de redactare a manualului).

Specia *Borrelia kochii* din Bergey's Manual ed. a 7-a (1), s-a integrat în specia *B. duttonii*. „Koch-Weeks Bacillus“ este doar numele uzual (common name) al speciei *Haemophilus aegyptius* (Species incertae sedis A 367—368). Numele lui Koch mai apare, însă printre sinonime, în cazul speciei *Vibrio cholerae* (341): „Kommabacillus Koch 1884“ și „Bacillo virgola del Koch Trevisan 1884“. La genul *Mycobacterium*, numele lui nu figurează nici printre sinonime.

Nu vrem să punem la îndoială meritul persoanelor în cinstea cărora au fost denumiți unii taxoni, nici chiar în cazul în care e vorba de un fizician care inventează vaporul (326), un abate (163) sau o persoană cu poreclă „Bobili“ (752), deoarece probabil după nimeni nu au fost numite categoric sistematice fără a fi avut merite. Dar, știm convingși că și R. Koch ar merita pe deplin să fie numită în cinstea lui nu numai o specie dar poate un gen, o familie sau chiar un ordin.

R. Koch nu este singura persoană care ar merita să aibă numele inserat în nomenclatura microbiologiei, o serie de savanți români s-au distins și ei în acest domeniu. Soluționarea echitabilă a acestei probleme, desigur nu este ușoară, dar nici nu este imposibilă.

Sosit la redacție: 25 septembrie 1979.

Bibliografie

1. Bergey's Manual of Determinative Bacteriology, Seventh Edition, Baillière, Tindall & Cox, LTD, London 1957; 2. Bergey's Manual of Determinative Bacteriology, Eighth Edition, Williams & Wilkins Company, Baltimore 1974; 3. *Cajal N.*: Comunicare personală din 9 iunie 1979 adresată profesorului Spielmann I.

M. Péter

SOME OBSERVATIONS ON THE NOMENCLATURE OF BACTERIA

Studying the taxons in Bergey's Manual of Determinative Bacteriology, 8th edition, the author has found that 171 of them bear the name of persons: 1 order, 8 families, 42 genera and 120 species. These system units have been named after 146 persons, 6 of them being women. Further analysis is given on the data of the manual concerning these persons. It is to be regretted that the name of some outstanding microbiologists, e. g. R. Koch and others, is missing.